

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen (Ju 2022:14)

Beslut vid regeringssammanträde den 9 mars 2023

Ändring i uppdraget

Den 7 juli 2022 beslutades kommittédirektiv om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114).

Utredaren ska nu även

- ta ställning till om det finns ett behov av att förbättra möjligheterna till delgivning av beslut om kontaktförbud, exempelvis genom att tillåta att husrannsakan används för delgivning, och, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag som möjliggör delgivning av beslut om kontaktförbud via husrannsakan,
- ta ställning till hur kontaktförbud, med eller utan villkor om elektronisk övervakning, ska kunna användas som ett skydd i en rättsprocess där målsäganden, vittnen eller andra förhörspersoner riskerar att hotas eller utsättas för våld,
- ta ställning till om det i frågor om kontaktförbud finns behov av att ändra rätten till offentligt biträde för unga förbudspersoner,
- lämna nödvändiga författningsförslag, och
- lämna författningsförslag som innebär att det geografiska området för särskilt utvidgade kontaktförbud, vid en särskilt allvarlig hotbild, utökas kraftigt och ska kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 7 februari 2024.

Uppdraget om förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud

Enligt 5 § lagen (1988:688) om kontaktförbud ska ett beslut om kontaktförbud delges förbudspersonen.

Delgivning av beslut om kontaktförbud sker enligt bestämmelserna i delgivningslagen (2010:1932), med undantag för s.k. surrogatdelgivning enligt 34–37 §§, s.k. spikning enligt 38 § och kungörelsedelgivning enligt 47–51 §§.

Möjligheten att använda husrannsakan för delgivning är i dag förbehållen de fall där en tilltalad i ett brottmål ska delges en stämning eller en kallelse till förhandling (28 kap. 2 § rättegångsbalken). En förutsättning är att försök till delgivning har misslyckats eller bedömts som utsiktslösa.

Ett beslut om kontaktförbud gäller omedelbart. En förutsättning för att straffansvar ska kunna inträda vid en överträdelse är dock att beslutet har delgetts förbudspersonen. Det är därför av vikt att förbudet får verkan så snart som möjligt, vilket förutsätter att möjligheterna att delge beslut om kontaktförbud är ändamålsenliga. Att använda husrannsakan för delgivning av beslut om kontaktförbud skulle kunna utgöra en effektiv åtgärd för att nå den som undanhåller sig delgivning. Det finns därför anledning att se över frågan om det bör införas nya möjligheter för att kunna delge beslut om kontaktförbud.

I samband med det behöver bestämmelserna om såväl skydd mot bl.a. husrannsakan i regeringsformen som rätten till privatliv enligt den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna beaktas.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om det finns ett behov av att förbättra möjligheterna till delgivning av beslut om kontaktförbud, exempelvis genom att tillåta att husrannsakan används för delgivning, och
- oavsett ställningstagande i sak lämna författningsförslag som möjliggör delgivning av beslut om kontaktförbud via husrannsakan.

Uppdraget om att använda kontaktförbud som skydd i en rättsprocess

En grundläggande förutsättning för ett fungerande rättsväsende är att brott anmäls och att vittnen och andra förhörspersoner samarbetar med rättsväsendet under rättsprocessen. Det är därför en oroande utveckling att det blivit svårare att få brottsoffer och vittnen att lämna uppgifter (se SOU 2021:35 En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring s. 82–84). Det finns förvisso forskning som tyder på att det är ovanligt med otillåtna påverkansförsök eller konkreta hotbilder mot vittnen (se samma SOU s. 369). Samtidigt måste det anses stå klart att det kan få en stor påverkan på den enskilda individen när sådan påverkan faktiskt sker, särskilt när det gäller allvarliga brott som har koppling till kriminella nätverk.

När personer utsätts för påtryckningar i syfte att hindra information från att nå de brottsbekämpande myndigheterna, hotas rättssystemets fundament. Utöver att sådana gärningar kan vara straffbelagda finns det ett flertal olika regleringar som på olika sätt syftar till att stödja och skydda vittnen och andra som deltar i en rättsprocess. Om en person har hotats eller riskerar att hotas före, under eller efter en rättegång finns det t.ex. möjlighet till skyddsåtgärder i form av skyddspaket med larmtelefon, bevakning och skyddat boende.

Regeringen anser att det nu finns skäl att överväga vilka ytterligare åtgärder som kan vara relevanta för att förbättra skyddet i syfte att personer ska känna en ökad trygghet när de medverkar i en brottsutredning och vid en domstolsförhandling. Det bör därför ses över hur kontaktförbud, med eller utan villkor om elektronisk övervakning, ska kunna användas i situationer där personer riskerar att hotas eller utsättas för våld i syfte att hindra dem från att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna alternativt förmå dem att lämna felaktiga uppgifter om brott. Riksdagen har dessutom tillkännagett för regeringen att fler kontaktförbud behöver meddelas mot misstänkta i brottmål men att det också ska vara möjligt att meddela kontaktförbud mot personer i den misstänktes närhet vars agerande gör det rimligt att tro att det finns risk för hot eller våld. Kontaktförbud med elektronisk övervakning ska även kunna meddelas en person som är misstänkt för brott men inte är frihetsberövad, t.ex. unga med koppling till kriminella nätverk som på grund av deras ålder inte är häktade (bet. 2021/22:JuU26 punkt 25, rskr. 2021/22:293). I sammanhanget finns det anledning att även se över regleringen om rätten till offentligt biträde i ett ärende om kontaktförbud (7 a § lagen om kontaktförbud) i fråga om unga

förbudspersoner, i syfte att säkerställa att den är ändamålsenlig. Vid dessa överväganden behöver utredaren belysa konsekvenserna för barn och beakta barnets rättigheter bl.a. utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Utredaren ska därför

- ta ställning till hur kontaktförbud, med eller utan villkor om elektronisk övervakning, ska kunna användas som ett skydd i en rättsprocess där målsäganden, vittnen eller andra förhörspersoner riskerar att hotas eller utsättas för våld,
- ta ställning till om det i frågor om kontaktförbud finns behov av att ändra rätten till offentligt biträde för unga förbudspersoner, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ändring i uppdraget att ta ställning till om särskilt utvidgade kontaktförbud bör kunna omfatta större områden och meddelas i fler fall

Utredaren har sedan tidigare bl.a. i uppdrag att ta ställning till om det geografiska området för särskilt utvidgade kontaktförbud bör utvidgas och, oavsett ställningstagande i sak, lämna nödvändiga författningsförslag som medger detta.

För att öka brottsoffrens skydd och rörelsefrihet vid en särskilt allvarlig hotbild är det viktigt att det geografiska området för kontaktförbud utökas kraftigt, och att de i vissa fall ska kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande. Det bör därför säkerställas att lagstiftningen ger utrymme för att det geografiska området kan omfatta ett större område, som en kommun.

Mot denna bakgrund ska utredaren även, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag som innebär att det geografiska området för särskilt utvidgade kontaktförbud, vid en särskilt allvarlig hotbild, utökas kraftigt och ska kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande.

Redovisning av uppdraget

Enligt de ursprungliga direktiven skulle uppdraget redovisas senast den 7 augusti 2023. Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 7 februari 2024.

(Justitiedepartementet)